

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Журнал заснований у 1918 році

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Економіка і управління

Том 31 (70). № 3, 2020

Частина 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

Головний редактор:

Горник Володимир Гнатович – доктор наук з державного управління, доцент, директор Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Члени редакційної колегії:

Белякова Оксана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Менеджмент та підприємництво на морському транспорті» Азовського морського інституту Національного університету «Одеська морська академія».

Бойченко Еліна Борисівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та природничих наук Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Кисельов Володимир Борисович – доктор технічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту муніципального управління та міського господарства Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Корнєєв Володимир Вікторович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Кравченко Сергій Олександрович – доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Кузьминчук Наталія Валеріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Медведєв Микола Георгійович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри загально-інженерних дисциплін та теплоенергетики Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Кучабський Олександр – доктор габілітований, професор кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща).

Міхальські Томаш – доктор габілітований, професор кафедри океанографії Гданського університету (Польща).

Хлобистов Євген Володимирович – доктор економічних наук, професор, Вища школа економіки та гуманітаристики в м. Бельсько-Бяла (Польща).

**Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет відповідно до рішення вченої ради
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
(від 05 червня 2020 року протокол № 9)**

Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління» зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідectво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ серія КВ № 15716-4187Р від 28.09.2009 року)

Видання входить до категорії «Б» «Переліку друкованих фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 17 березня 2020 року № 409 (Додаток 1)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Сторінка журналу: www.econ.vernadskeyjournals.in.ua

ISSN 2523-4803 (print)
ISSN 2707-1103 (online)

© Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2020

Скиба М.В. УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	93
--	----

4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Андрій Н.М. РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ КОМПАНІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	102
Багорка М.О., Юрченко Н.І. ЕКОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНІ ІННОВАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	107
Балан В.Г. ОЦІНЮВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗОН ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЗАСОБАМИ НЕЧІТКО-МНОЖИННОЇ ТЕОРІЇ.....	114
Гросул В.А., Балацька Н.Ю. МОДЕЛЬ ОЦІНКИ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-2019.....	121
Гурочкіна В.В., Кравченко Л.В. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЕКОНОМІЦІ ЕМЕРДЖЕНТНОГО ТИПУ.....	127
Дюк А.А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ.....	135
Ємчук Т.В., Підгірна В.Н., Данілова О.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ГОТЕЛІВ МІСТА ЧЕРНІВЦІ).....	143
Жосан Г.В. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ГРУП СТЕЙКХОЛДЕРІВ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	150
Захарова Т.В., Фуштей Л.Л. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВ	155
Кашена Н.Б. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ.....	163
Корнілова І.М., Чорна Н.А. ПОРТФЕЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ.....	170
Кучер М.М., Чернявський М.В. РОЛЬ ЖИТТЄВОЇ СТРАТЕГІЇ ОСОБИСТОСТІ АГЕНТА ЗМІН В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	179
Остряніна С.В., Бердиченко І.О. УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПОСТІЙНО ЗМІННОГО МАКРОСЕРЕДОВИЩА.....	184
Партика І.В. СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	190
Самойлик Ю.В. СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТОМ ДИВЕРСИФІКОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПИВОВАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	195
Свістунів О.С. ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДІВ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ.....	203

Кащена Н.Б.кандидат економічних наук, доцент,
Харківський державний університет харчування та торгівлі**Kashchena Natalia**

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

У статті обґрунтовано теоретико-методичні засади формування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі. Доведено, що механізм є рушійною силою управління і як самостійний елемент системи управління економічною активністю являє собою оптимальну сукупність взаємопов'язаних форм, структур, методів, важелів та інструментів, що забезпечують своєчасне регулювання напрямів управлінських впливів, реалізація яких орієнтована на досягнення цільових параметрів розвитку економічної активності. Розроблено функціональну модель механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі, яка, на відміну від існуючих, інтегрує визначені структурні елементи механізму у чотирьох комплексних блоках (складниках), через взаємозв'язок і взаємозалежність реалізації яких забезпечується результативність прийнятих управлінських рішень у сфері розвитку економічної активності.

Ключові слова: підприємство торгівлі, економічна активність, управління, механізм, формування.

Постановка проблеми. Роздрібна торгівля відіграє значну роль у задоволенні потреб споживачів у високоякісних товарах і послугах та у формуванні економічного потенціалу України. За даними Державної служби статистики, минулого року оборот роздрібною торгівлі зріс на 10,5%. Це підвищення вперше за останні шість років випереджало зростання інфляції і, за прогнозами, у цьому році мало посилюватися. За січень-березень 2020 року обсяги роздрібною торгівлі в Україні зросли майже на 18% порівняно з аналогічним періодом 2019 року [7]. Проте карантин, пов'язаний з COVID-19, паралізував більшу частину роздрібною торгівлі (майже 2 місяці не працюють ТРЦ, ринки і практично всі магазини, що продають непродовольчі товари). На відновлення колишніх обсягів торгівлі, за свідченням директора Української торгової гільдії Є. Локтіонової, знадобиться не менше 12 місяців з моменту послаблення карантинних обмежень [5]. Зважаючи на це, вкрай важливим для ритейрелів є питання виживання в складній економічній ситуації, результативного функціонування та розвитку. Оскільки економічна ефективність діяльності підприємств роздрібною торгівлі багато в чому залежить від рішень, що генеруються менеджментом у сфері їхньої економічної активності, набуває актуальності питання розроблення такого механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі, який би створив сприятливі умови для ефективного функціонування і забезпечив конкурентні переваги високого порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інструментальна підтримка управління діяльністю суб'єктів

підприємницької діяльності є предметом пильної уваги сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців. Актуальні проблеми теорії та практики розроблення, структуризації та ефективного функціонування механізмів управління діяльністю торговельних підприємств в контексті забезпечення їхньої конкурентоспроможності, економічної та фінансової стійкості, результативного функціонування та розвитку розглядали в своїх працях Т.Г. Васильців, О.В. Гегера [4], Н.І. Дуляба, С.К. Золотарьов [1], Г.І. Івасів, П. О. Куцик [4], Н. В. Магас, Є.І. Масленніков [6], Н.Г. Міценко, О.В. Побережець, М.Є. Рогоза, І.А. Сененко, В.О. Соболев, О.О. Тараненко, Т.В. Футало та ін. Проте через різноплановість механізмів (організаційний, економічний, фінансовий, фінансово-економічний тощо), важелів, методів, об'єктів та інструментів управлінського впливу ідентифікація механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі та його складників залишається дискусійним питанням і потребує подальшого розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад формування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Безпечність та ефективна робота підприємств торгівлі, імідж у діловому співробітництві та перспективи сталого розвитку значною мірою зумовлюються інструментальним аспектом забезпечення управління економічною активністю кожного з них. Загалом управління економічною активністю підприємств торгівлі спрямовано на забез-

печення ефективності та результативності економічної діяльності в умовах динамічних змін бізнес-середовища та потреб стейкхолдерів.

З позиції процесного підходу управління економічною активністю підприємств торгівлі слід розглядати як послідовне виконання певних управлінських функцій, спрямованих на досягнення поставлених цілей [2, с. 130]. Реалізація функцій управління у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості відтворює циклічність управлінського процесу (рис. 1) і забезпечується відповідним функціональним механізмом.

Механізм управління економічною активністю підприємств торгівлі є рушійною частиною системи управління, складається з певних елементів і забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результати їх функціонування. Його слід формувати з урахуванням загальних закономірностей розвитку ринку (високий динамізм, локальний характер і територіальна сегментація ринку товарів і послуг тощо), особливостей діяльності торговельних підприємств (переважання малих і середніх підприємств в структурі галузі та висока швидкість обороту капіталу; велика чутливість до ринкової інфраструктури; динамічність бізнес-моделей і структур управління тощо) та низки внутрішніх факторів, здатних вплинути на його ефективність:

1) організаційно-управлінських (рівень ефективності організації управління; стабільність внутрішньої організаційної структури управління та взаємодії між відділами та службами підприємства; рівень фінансово-економічного менеджменту; застосування новітніх бізнес-моделей і технологій управління торговельною діяльністю; рівень використання інновацій тощо);

2) фінансово-економічних (рівень забезпеченості фінансово-економічними ресурсами; оптимальність складу і структури активів підприємства та джерел їх утворення; рівень рівноваги активів і капіталу підприємства; кредитоспроможність підприємства і оптимізація кредитної політики; раціональність використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства; відповідність капітальних вкладень приросту прибутку і довготермінових пасивів тощо);

3) кадрово-соціальних (кадрове забезпечення діяльності та структура персоналу; умови праці та рівень матеріального добробуту працівників; рівень організації і мотивації праці; розвиненість соціальної інфраструктури та соціального захисту; навчання і підвищення кваліфікації кадрів тощо).

Враховуючи стратегічну спрямованість управління економічною активністю підприємств торгівлі, механізм цього процесу орієнтований на досягнення цільових параметрів її розвитку (підвищення ефек-

Рис. 1. Референтна модель процесу управління економічною активністю підприємства ритейлу

тивності господарювання, оптимізація бізнес-процесів, зміцнення життєздатності, економічне зростання тощо) в умовах динамічних змін бізнес-середовища і потреб стейкхолдерів, позитивну динаміку результативних показників та стійкі конкурентні позиції на ринку. Як і будь-який інший, механізм управління економічною активністю вбудований у загальну систему управління торговельним підприємством. Він є одночасно елементом матеріальної складової частини ресурсного забезпечення процесу управління та самостійною системою, яка:

- інтегрує сукупність методів, важелів, інструментів, ресурсів і способів їх поєднання для забезпечення найбільш ефективної реалізації процесних функцій управління (аналіз, планування, організація, мотивація, контроль, регулювання тощо);

- визначає вплив суб'єктів (власники, керівники підприємства та його підрозділів, інші зацікавлені особи) на об'єкт (ресурси і результати діяльності підприємства тощо) у всіх сферах економічної діяльності (кадри, інформація, матеріали, фінанси, інвестиції, інновації, маркетинг, збут тощо);

- ґрунтується на методологічних підходах та принципах управління економічною діяльністю підприємств;

- забезпечує максимальну адаптацію до сучасних умов функціонування та оперативне коригування засобів досягнення відповідності фактичних параметрів економічної активності підприємства заданим стратегічним орієнтирам.

Метою такої системи є створення умов для досягнення запланованого рівня розвитку економічної активності торговельного підприємства. Її реалізація передбачає конкретизацію цілей і завдань меха-

нізму управління відповідно до вибраної стратегії розвитку підприємства. «Кожне завдання повинно містити кількісну характеристику кінцевого результату та критерії його досягнення. Завдання мають бути зрозумілими їх виконавцям і збігатися з їхніми інтересами, тобто відбивати соціальну спрямованість управління. Кожне завдання супроводжується низкою заходів щодо його реалізації, а кожен захід, у свою чергу, є комбінацією методів і засобів управління, що взаємопов'язані спільністю однієї мети, за допомогою яких реалізується спрямованість і конкретні параметри управлінських дій. Застосування ж методів і засобів управління потребує наявності всіх основних функцій управління» [3, с. 41]. Реалізація цілей і завдань механізму управління економічною активністю торговельного підприємства сприяє досягненню запланованих результатів.

Задля забезпечення ефективності механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі його слід формувати із дотриманням низки принципів (табл. 1) і визначенням основних структурних ланок управління:

- форм організації трудової діяльності (поділ праці, спеціалізація тощо), за рахунок вдосконалення яких забезпечується можливість впливу на розвиток компетенцій та підвищення ефективності використання персоналу підприємства;

- структур, форм і методів планування та менеджменту, у складі яких поряд з економічними можуть бути виділені правові, соціально-психологічні та інші форми і методи;

- сукупності економічних важелів та стимулів впливу на діяльність підприємства і його контрагентів, за допомогою яких забезпечується узгодження еконо-

Таблиця 1

Принципи формування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі

№ з/п	Принцип	Характеристика принципу
1.	стратегічність та підпорядкованість	розроблення механізму управління економічною активністю в інтеграції з головною стратегією розвитку торговельного підприємства
2.	цільова спрямованість	орієнтація на стратегічні та тактичні цілі розвитку економічної активності, їх узгодженість із стратегічними цілями розвитку підприємства та забезпечення бажаних кінцевих результатів
3.	планомірність	координація всіх планів підприємства і врахування цільових завдань економічної активності, залучення у ці процеси різних служб підприємства.
4.	безперервність	забезпечення життєздатності та розвитку економічної активності підприємства на постійній основі
5.	своєчасність та адаптивність	негайна реакція системи забезпечення економічної активності підприємства на виникаючі небезпеки, загрози і ризики та запровадження заходів із недопущення їх негативного впливу
6.	науковість	дотримання вимог об'єктивних економічних законів, урахування реальних умов функціонування та особливостей інформаційної економіки, що зумовлюють необхідність нововведень
7.	обґрунтованість	логічне обґрунтування та перевірка на практиці. форми, структури, методів та заходів управління, що визначають склад і внутрішню будову механізму управління
8.	оптимальність	вибір варіанту розвитку економічної активності, який при наявних ресурсах забезпечить максимальне задоволення інтересів підприємства та стейкхолдерів
9.	комплексність функціонування та розвитку	єдність засобів впливу як у просторі, так і в часі

мічних інтересів стейкхолдерів і зростання економічної активності підприємств торгівлі.

Дотримання зазначених принципів формування і структурування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі здійснюється через відповідні управлінські функції, кожна з яких наближає до досягнення стратегічної мети активізації економічної діяльності торговельного підприємства. Ефективне виконання управлінських функцій забезпечується певним інструментарієм. Останній являє собою сукупність методів, важелів і способів здійснення управлінського впливу на економічну діяльність у процесі досягнення поставленої мети, а також засобів їх реалізації. Їх інтеграція дає змогу визначити кроки, які потрібно здійснити, щоб виконати певні завдання для досягнення цільових параметрів економічної активності та їх зміни в контексті забезпечення сталого розвитку, що у своїй сукупності сприятимуть досягненню поставлених стратегічних цілей економічного зростання. Інструментальний портфель механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі становлять певні методи, важелі та засоби. Серед основних методів слід назвати:

- економічні – забезпечують формування умов для ефективної діяльності підприємства, оцінки її результативності з урахуванням потенційних ризиків і загроз, прогнозування і контролювання рівня економічної активності підприємства. До них відносяться методи планування (ресурсний, цільовий, нормативний, балансовий, матричний тощо), аналізу (горизонтальний, вертикальний, трендовий, порівняльний, факторний, фінансових коефіцієнтів), контролю (відповідності фактичних показників плановим, аналіз витрат за центрами обліку та звітності, аналіз цінності капіталу, визначення показників економічної активності за підрозділами тощо) та прогнозування (економетричні, регресійні, Бокса-Дженкінса та ін);

- соціально-психологічні – забезпечують вплив на процеси, пов'язані з урегулюванням проблем із трудовим колективом, які призводять до зниження рівня економічної активності підприємства;

- адміністративні – забезпечують організацію, реалізацію та регуляцію управлінських функцій у контексті досягнення високого рівня економічної активності підприємства;

- правові – забезпечують правове регулювання відносин між працівниками та менеджерами, захист прав і законних інтересів підприємства та його персоналу задля формування правового базису підвищення рівня економічної активності підприємства шляхом урегулювання.

Поряд із методами важливим складником інструментального портфеля забезпечення економічної активності торговельного підприємства є важелі та засоби, за допомогою яких здійснюється вплив з метою отримання бажаного результату. Останні можуть бути технічними, економічними, правовими, інформаційними, політичними тощо і, відповідно, пов'язані із

прийняттям управлінських рішень на користь підприємства в тій чи іншій сфері його діяльності.

Стабільне функціонування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі потребує відповідного системного забезпечення управлінського процесу. Саме тому обов'язковими складниками такого механізму є:

- нормативно-правове забезпечення (внесення змін до наявних або розроблення нових нормативно-правових актів, що стосуються цієї сфери);

- організаційне забезпечення (активна співпраця всіх функціональних структур підприємства);

- фінансово-економічне забезпечення (підвищення ресурсних можливостей підприємства, забезпечення збалансованості доходів і витрат тощо);

- кадрове забезпечення (створення навчальної бази підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників для формування ефективної системи управління економічною активністю);

- інноваційне забезпечення (формування центрів з інноваційної підтримки процесів розроблення та реалізації стратегії розвитку економічної активності);

- інформаційно-аналітичне забезпечення (формування інформаційних систем моніторингу показників економічної активності підприємства).

Однією з умов ефективної реалізації механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі є наявність системи оцінювання ступеня досягнення кінцевої мети та інших (проміжних) цілей господарювання у довгостроковій перспективі. По суті це система показників, яка дає змогу всебічно оцінити результативність використання задіяних задля досягнення цільових параметрів фінансово-економічних ресурсів та шляхом аналітичної інтерпретації результатів, отриманих під час контролю і поточного моніторингу, ідентифікувати рівень економічної активності підприємства, визначити тенденції його зміни та забезпечити можливість прогнозування. Базою для її формування може бути загальновідома класична система збалансованих показників, адаптована під потреби різних рівнів управління економічною активністю підприємств торгівлі шляхом її розширення інтегральними, локальними та частковими показниками складників активності економічної діяльності. Це забезпечує значний ступінь деталізації оцінки, можливість комплексної фундаментальної діагностики та наукового обґрунтування заходів із залучення виявлених резервів підвищення економічної активності.

Вище обґрунтовані теоретико-методичні засади формування механізму управління економічною активністю торговельного підприємства покладено в основу розроблення його функціональної моделі, принциповою відмінністю якої є інтеграція визначених структурних елементів механізму у цільових комплексних блоках (складниках), через взаємозв'язок і взаємозалежність реалізації яких забезпечується результативність прийнятих управлінських рішень у сфері розвитку економічної активності (рис. 2).

Рис. 2. Функціональна модель механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі

Архітектуру розробленої функціональної моделі механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі представлено чотирма складниками:

- цільово-результативний (визначає мету, цілі і завдання механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі, а також очікувані результати його дії загалом і у розрізі окремих складників економічної активності);

- інструментально-забезпечувальний (ідентифікує принципи, функції, методи, важелі та інструменти механізму управління економічною активністю, а також його організаційне, нормативно-правове, інформаційно-аналітичне, кадрове, фінансово-економічне, програмне та інноваційне забезпечення);

- контрольно-діагностичний (орієнтований на здійснення контролю виконання цільових параметрів економічної активності, діагностику причин їх змін і

прогнозування подальшого розвитку, а також оцінку ефективності управління економічною активністю підприємства та моніторинг);

– корегуально-регулювальний (спрямований на моніторинг ефективності управління та реалізації стратегії економічної активності підприємства, її коригування (за необхідності) та регламентацію заходів з усунення виявлених відхилень, збоїв, недоліків тощо).

Їх інтеграція забезпечує ефективне формування і реалізацію механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі, а також потужну інструментальну підтримку досягнення цільових параметрів розвитку економічної активності, адаптивність та своєчасне реагування на зміни умов бізнес-середовища та уподобань споживачів.

Висновки. Дослідження теоретико-методичних засад формування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі виявило, що його можна розглядати як складник загальної системи управління і як самостійну систему. Як самостійна система механізм управління економічною активністю являє собою

оптимальну сукупність взаємопов'язаних форм, структур, методів, важелів та інструментів, що забезпечують своєчасне регулювання напрямів управлінських впливів, реалізація яких орієнтована на досягнення цільових параметрів її розвитку. Архітекtonіка розробленої функціональної моделі механізму управління економічною активністю представлена цільово-результативним, інструментально-забезпечувальним, контрольно-діагностичним і корегуально-регулювальним складниками, інтеграція яких забезпечує його ефективність. Ефективний механізм управління економічною активністю підприємств торгівлі забезпечує досягнення стратегічних цілей її розвитку, створення продуктивної системи мотивації діяльності персоналу, ухвалення конструктивних управлінських рішень, адаптивність до динамічних змін бізнес-середовища і потреб стейкхолдерів, повноту та збалансованість функціонування усіх структурних підрозділів і підсистем забезпечення. Перспектива подальших наукових пошуків полягає у моделюванні та розбудові композиційних складників механізму управління економічною активністю торговельного підприємства.

Список літератури:

1. Золотарьов С.К., Шило Ю.М. Методичні підходи до формування соціально-економічного механізму управління торговельним підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 11. С. 195–198.
2. Кашчена Н.Б. Моделювання процесу стратегічного управління економічною активністю торговельного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 125–134. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct34-18>
3. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
4. Куцик П.О., Герєга О.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю підприємств торгівлі: теоретичний аспект. *Держава та регіони*. 2018. № 3 (102). С. 99–104.
5. Локтіонова Є. За позитивного сценарію кризи торгівля може скоротитися на 40%, за негативного на всі 70%. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/consmarket/koronavirus-i-riteyl-torgivlya-mozhe-skorotititsya-do-70-novini-ukrajini-50077465.html> (дата звернення: 12.05.2020).
6. Масленников Є. І. Формування механізму управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Том 16. Вип. 2 (36). С. 53–69.
7. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm (дата звернення: 12.05.2020).

References:

1. Zolotarev S.K., Shilo Yu.M. (2016). Metody`chni pidxody` do formuvannya social`no-ekonomichnogo mexanizmu upravlinnya torgovel`ny`m pidpry`yemstvom [Methodical approaches to the formation of socio-economic mechanism of trade enterprise management]. *Black Sea Economic Studies*, vol. 11, pp. 195–198.
2. Kashchena N. B. (2019) Modelyuvannya procesu strategichnogo upravlinnya ekonomichnoyu akty`vnisty torgovel`nogo pidpry`yemstva [Modelling of the process of strategic management of economic activity of a trading enterprise]. *Market Infrastructure*. vol. 34, pp. 125–134. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct34-18>
3. Kutsenko A.V. (2008) Organizacijno-ekonomichny`j mexanizm upravlinnya efekty`vnisty diyal`nosti pidpry`yemstv spozhy`vchoyi kooperaciji Ukrayiny`: monografiya [Organizational and economic mechanism of management of efficiency of activity of the enterprises of consumer cooperation of Ukraine: monograph]. Poltava: RVV PUSKU, 2008. 205 p.
4. Kutsik P.O., Gerega O.V. (2018) Organizacijno-ekonomichny`j mexanizm upravlinnya efekty`vnoyu diyal`nistyu pidpry`yemstv torgivli: teorety`chny`j aspekt [Organizational and economic mechanism of management of effective activity of trade enterprises: theoretical aspect]. *State and regions*, no 3 (102), pp. 99–104.
5. Loktionova E. In the positive scenario of the crisis, trade may decline by 40%, in the negative by all 70%. Available at: <https://nv.ua/ukr/biz/consmarket/koronavirus-i-riteyl-torgivlya-mozhe-skorotititsya-do-70-novini-ukrajini-50077465.html> (access date: 12.05.2020).

6. Maslennikov E.I. (2017) Formuvannya mexanizmu upravlinnya finansovoyu stijkisty torgovel'nogo pidpry'emstva [Formation of a mechanism for managing the financial stability of a commercial enterprise]. *Market Economy: Modern Management Theory and Practice*, 2017. part. 16, vol. 2 (36), pp. 53–69.

7. Wholesale and retail turnover of wholesale and retail trade. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm (access date: 12.05.2020).

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

В статті обосновані теоретико-методическі основи формування механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі. Доказано, що механізм являється рушійною силою управління і як самостійний елемент системи управління економічною активністю представляє собою оптимальну сукупність взаємопов'язаних форм, структур, методів, рычагів і інструментів, забезпечуючих своєчасне регулювання управлінських впливів, орієнтованих на досягнення цільових параметрів розвитку економічної активності. Розроблена функціональна модель механізму управління економічною активністю підприємств торгівлі, яка інтегрує виділені структурні елементи механізму в чотирьох комплексних блоках, взаємозв'язь і взаємозалежність яких забезпечує результативність реалізації приймаємих управлінських рішень в сфері розвитку економічної активності.

Ключевые слова: підприємство торгівлі, економічна активність, управління, механізм, формування.

THE MECHANISM OF MANAGEMENT OF THE ECONOMIC ACTIVITY OF TRADE ENTERPRISES

The article substantiates the theoretical and methodological principles of forming a mechanism of management of the economic activity of trade enterprises. It is noted that in today's difficult economic situation, it is extremely important for domestic retailers to develop an effective mechanism capable of ensuring efficient operation and high-order competitive advantages. It is proved that the mechanism of management of the economic activity is the driving force of the management process and a component of the management system of a trade enterprise. It is proposed to define this mechanism as an optimal set of interconnected forms, structures, methods, levers and tools that provide timely regulation of areas of managerial influence, the implementation of which is focused on achieving the target parameters of economic activity. The components of the mechanism of management of the economic activity of trade enterprises (the purpose, principles, functions, tool structure in the form of methods, levers, means), a providing basis, functions and directions of administrative influence are defined. The external and internal factors of the business environment are identified, the influence of which determines the formation of the results of the management process and determines the effectiveness of its tool support. A functional model of the mechanism of management of the economic activity of trade enterprises is developed, which, unlike the existing ones, integrates certain structural elements of the mechanism in four complex blocks (target and effective, tools supportive, control and diagnostic, corrective and regulatory), through interconnection and interdependence of their realization effectiveness of the implementation of management decisions in the field of economic activity, control of their implementation and timely adjustment are ensured. The use of the proposed model in the practice of trade enterprises will provide effective formation and powerful tools support for achieving the target parameters of economic activity, adaptability and timely response to changes in the business environment and consumer preferences. The development of the composite components of the mechanism of management of the economic activity of the trade enterprise is considered promising.

Key words: trade enterprise, economic activity, management, mechanism, formation.

Науковий журнал

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Серія: Економіка і управління

Том 31 (70). № 3, 2020
Частина 1

Коректура • *С. Корзун*

Комп'ютерна верстка • *Н. Ковальчук*

Адреса редакції:

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

м. Київ, вул. Івана Кудрі, 33

Телефон редакції: +38 (095) 430 01 12

Електронна пошта: editor@econ.vernadskyjournals.in.ua

Сторінка журналу: www.econ.vernadskyjournals.in.ua

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 25,0. Ум. друк. арк. 27,20.

Підписано до друку 26.06.2020. Замов. № 0720/174. Наклад 150 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 74, оф. 7

Телефони: +38 (048) 709 38 69, +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.